

Vykonal inšpekciu v nemocnici a bol zhrozený z podmienok, obzvlášť pre židovských robotníkov, ktorí ležali na slamených pričiach alebo len na slame. Na ďalší deň hovoril s veliteľmi 4. a 7. armádného zboru generálporučíkmi Csatayom a Gyimessym a opäť zdôraznil ľudské zaobchádzanie so Židmi. Pri prehliadke jednotiek sa rozprával s mužmi z pracovného družstva, ale videl, že veliteľov to nepotešilo.¹⁰¹

Pred návratom domov Nagy odletel do hlavného stanu nemeckého veliteľa Weichsa v Belgorode, dúfajúc, že keď opíše nedostatky 2. armády, podarí sa mu zabezpečiť dodávky a posily. Mesto bolo také plné Nemcov, že sa nedalo zohnať ubytovanie, a tak ho umiestnili do železničného vozňa, ktorý kedysi využíval francúzsky prezident Poincaré. Weichs prisľúbil pomoc, ale vysvetľoval, že Nemci majú ťažkosti so zásobovaním vlastných vojakov. Sovieti začali obliehať Stalingrad a čoskoro začnú protiútok. Po návrate, keď Nagy hovoril s regentom, na Rade ministrov a v obidvoch komorách parlamentu, kritizoval Hitlera a vedenie nemeckej armády za to, že nedodali slúbené zbrane a zdôraznil, že je nemožné, aby 2. armáda vo svojom súčasnom stave udržala líniu proti blížiacemu sa sovietskemu útoku.¹⁰²

Správa o stave 2. armády postavila vedenie pred dilemu. Dôstojnícky zbor pod vplyvom pokračujúcej propagandy chváliacej Os a opakujúcich sa správ o blížiacom sa spoločnom víťazstve nebol pripravený na nešťastný obrat vo vojne. Keďže bolo zakázané spomínať straty alebo porážky, tak ako verejnosť, ani oni nevedeli o skutočnej situácii. Koncom roku 1942 väčšia časť dôstojníckeho zboru verila opakovaným správam, ktoré sľúbili konečné víťazstvo a oddane stáli za spojenectvom s Nemeckom, kým vedenie armády opatrne opisovalo vážnosť situácie len najvyššie postaveným generálom.

STALINGRAD

Nemci sa dostali pri Stalingrade do problémov. Generál Friedrich Paulus 23. augusta očakával, že dobyje mesto a odreže cestu po Volge v priebehu niekoľkých dní, ale Stalin bol odhodlaný udržať mesto za každú cenu a vojna zúrila okolo Stalingradu ďalšie štyri mesiace. Obliehanie bolo odklonom od mobilnej vojny, v ktorej Nemci excelovali. Sovieti mali čas spustiť starostlivý protiútok a Nemci nedokázali dostatočne ochrániť krídla 6. armády, ktoré držali spojenecké armády: se-

verné krídlo rumunskou 3. armádou, severozápadné pozdĺž donského frontu talianskou 8. armádou a ešte ďalej na severozápad maďarskou 2. armádou. Bolo všeobecne známe, že tieto spojenecké armády majú podradnú výbavu a front, ktorý okupovali, meral niekoľko tisíc kilometrov. Ale Nemci, ktorí mali nedostatok jednotiek, nemohli poskytnúť značné rezervy spojeneckým armádam a nedokázali ich zásobiť zbraňami a výstrojom, ktoré im chýbali, obzvlášť protitankovými zbraňami, aby čelili sovietskym tankom.

V Stalingrade uprostred septembra zúrili kruté boje o každý dom. Sovietska obrana, ktorej velil generál Vasilij Čujkov, ustúpila do podzemia do tunelov a bunkrov. V októbri už boje trvali osemdesiat dní a nocí a od 18. októbra sa front v podstate zastavil od úplného vyčerpania. Hitler, ktorý mal sklon k posadnutosti detailmi a chýbal mu perspektívny pohľad, zabudol, prečo vlastne chcel dobyť Stalingrad. Mesto bolo strategicky dôležité – ale nie až také dôležité.¹⁰³

Medzičasom Stalin povolal maršala G. K. Žukova, záchrancu Leningradu a Moskvy. Žukov a A. M. Vasilievskij naplánovali dramatický postup – široké obklúčenie nemeckých síl na dolnej Volge a zničenie Paulusovej 6. armády – ale prípravy si vyžadovali čas. Obrancovia Stalingradu neboli informovaní o pláne z obavy, že by ich obrana mohla poľaviť. Jedenásteho novembra urobil Paulus svoj posledný pokus a 4. tanková armáda sa úspešne dostala k Volge na juhu, ale bol to jej posledný úspech. Devätnásteho novembra sa začal protiútok.¹⁰⁴

2. ARMÁDA NA JESEŇ 1942

Po bitke o Uryv na jeseň 1942 nechali 2. armádu, aby bránila dvestokilometrový úsek, ale keďže nebolo isté, či ju tam Nemci naďalej nechajú, tak sa len čiastočne pripravila na zimu. Podcenila rozsah opevňovacích prác a s budovaním zákopov začala neskoro. Oblečenie bolo z 20 až 25 percent obnosené, obuv zo 40 percent obnosená a wehrmacht jej neodovzdal doručené jedlo. Doma ľudia robili zbierky teplého oblečenia pre vojakov a z iniciatívy rôznych sociálnych organizácií ženy a dievčatá pletli pulóvre a vlnené náramky pre mužov.¹⁰⁵

Náhrada strát armády a vystriedanie tých na fronte sa stali oveľa naliehavšími v jesenných mesiacoch. V správe Najvyššej vojenskej rade z 5. októbra Szentmihályi vysvetľoval, že je nemožné vystriedať

celé formácie. Preto po tom, ako sa získajú náhradníci, sa začne s pomalou výmenou, ale len v bojových jednotkách, ktoré sa použijú na výcvik ostatných prostredníctvom vlastnej skúsenosti. Krajina mala minimálne množstvo zostávajúcich zbraní a generálny štáb mal obavy z rastúceho počtu incidentov na sedmohradskej hranici a čoraz väčšej pravdepodobnosti konfliktu s Rumunskom.

Sedemnásteho októbra bolo mobilizovaných 980 dôstojníkov a 33 400 vojakov. Od septembra do decembra bolo na front vyslaných niekoľko pracovných družstiev, každé s 250 mužmi, aby stavali opevnenia. Náhradníci mali len štyri týždne výcviku a prišli takmer úplne bez zbraní – na každé družstvo pripadalo tridsať pušiek. Keď pricestovali do Belgorodu alebo Korovina, museli pochodovať po zasnežených cestách štyridsať až šesťdesiat kilometrov do výcvikového tábora. Cestou utrpeli straty v dôsledku partizánskych útokov. Cvičili ich nemeckí dôstojníci, ale len s guľometmi, keďže iná výzbroj chýbala.¹⁰⁶ Tým, ktorých poslali na front, nedali špeciálne zimné oblečenie, ale v podstate si ho mali pýtať od vojakov, ktorí sa vracali domov. Bol to pokus ušetriť peniaze, ktorý viedol ku katastrofe.¹⁰⁷

Doma bola stále mierová prosperita. Nikto nevedel, aké zlé sú podmienky na fronte. Mladého dôstojníka Ivána Boldizsára, ktorý si zobral predčasnú vianočnú dovolenku, si zavolať György Ottlik, jeho bývalý šéfredaktor z uznávaných nemeckojazyčných novín *Pester Lloyd*.¹⁰⁸ Spočiatku Ottlik nechcel veriť tomu, aké sú v armáde podmienky – ako chabo bola vybavená – až kým mu Boldizsár nepovedal detaily porovnávajúce maďarské vybavenie s nemeckým. Povedal mu, ako vojaci mrzli, že nedostali zimné oblečenie s odôvodnením, že sa musí ponechať v zásobe na ďalšiu zimu na Volge! Na ďalší deň ho šéfredaktor, ktorý bol členom hornej komory parlamentu, zobral za človekom z ministerstva obrany, aby mu o tom porozprával.¹⁰⁹

Vo svojich memoároch Boldizsár napísal, že jeho návrat z dovolenky späť k armáde bol horší, ako prvý odchod na front, obzvlášť preto, že jeho manželka si myslela, že sa vrátil nadobro. Spomínal na to, ako uvažoval o tom, ako sa môže s frontom vyrovnáť niekto po tom, ako videl mierové podmienky v Budapešti. Horel hnevom: „Dočerta – tu si jete, pijete a tancujete, zabávate sa, sledujete futbalové zápasy, chodíte do kina a v tom istom čase my mrzneme alebo hynieme iným

spôsobom.“ V železničnom vozni sa stretol s ďalšími, ktorí boli tiež na dovolenke a jeden druhému rozprávali, ako bolo doma úžasne, ale že by bolo lepšie, keby neprišli. „Odpísali nás. Tieto slová sme opakovali znova a znova. Odpísali nás!“¹¹⁰

Porážka na Done

Zničenie 2. armády na Done pred viac ako polstoročím je považované za jednu z veľkých národných tragédií Maďarska, ale len nedávno sa úplný popis vojny dostal na verejnosť.¹¹¹ Péter Szabó venoval svoje dielo *Don kanyar* (Zákruta Donu), ktoré vyšlo v roku 2001, pamiatke vojakov a členov pracovných družstiev, ktorí ležia v neoznačených hrobch v Rusku. Informovanie o vojne bolo jedným z posledných odstránených tabu. Keďže armáda bojovala proti Sovietskemu zväzu, historici sa téme vyhýbali a po prelome rokov 1946/47 sa tí, ktorí prežili, neodvážili hovoriť o Done. Podľa straníckych historikov Horthyho režim vytvoril 2. armádu z najchudobnejších vrstiev spoločnosti a politických protivníkov – ľavičiarov, Židov, menšín – ktorých poslali na Don na smrť. Dlhو bola jediná verzia, ktorú verejnosť poznala, že neochotná armáda bola vyslaná na naliehanie Nemcov ako „potrava pre delá“ a bojovala slabo.¹¹²

Masívny sovietsky protiútok, ktorý sa začal v novembri 1942, spečatil osud 2. armády. Sovieti uskutočnili dramatický protiúder 19. novembra, keď sa protiútok pohol proti dvom rumunským armádám, ktoré chránili severné a južné krídlo nemeckej 6. armády, a rozdrvil ich. Keď sovietske jednotky uzatvárali kruh okolo 6. armády, poľný maršal Erich von Manstein, veliteľ novej Skupiny armád Don, sa musel vzdať snahy pomôcť jednotkám pri Stalingrade a evakuovať nemecké sily z Kaukazu. Bitka pri Stalingrade si vyžiadala obrovské obete – do konca roka Červená armáda tesne obkľúčila Nemcov a bola to taká vážna porážka, že sa ukázala byť rozhodujúca pre výsledok vojny. Dokonca aj Sovieti boli prekvapení, že ich plán vyšiel.

Náčelník generálneho štábu Szombathelyi si uvedomoval, že situácia Nemcov pri Stalingrade je beznádejná, ale vojenské kruhy boli naďalej presvedčené o konečnom víťazstve Tretej ríše a nedokázali pochopiť, že Nemci prehrávajú – alebo priznať slabosť vlastnej armády. Na

Vianoce Hitler poslal telegram regentovi, v ktorom opisoval dočasné nezdary nemeckých jednotiek. Varoval, že maďarské jednotky zažijú silný útok, ale zdôrazňoval, že je nevyhnutné pre celý východný front, aby maďarské sily vydržali – dokonca aj keď nepriateľ prelomí ich obrannú líniu. Vyzval regenta, aby zabránil maďarským vojakom čo len pomyslieť na ústup.¹¹³

Horthy odpovedal, že nariadi jednotkám tuhý odpor, ale sťažoval sa, že maďarské jednotky nie sú dostatočne vyzbrojené a chýbajú im prostriedky na dlhší odpor: „Poskytnite nám, prosím, v tomto smere pomoc.“ Maďarsku prideliť príliš dlhý úsek frontu a jednotky boli podporované príliš malým počtom rezervistov. Maďarom stále chýbali veľkokalibrové protitankové zbrane, aby čelili silno obrneným sovietskym tankom. Generál Szombathelyi 27. decembra poslal telegram Jányovi, ktorým uskutočňoval Hitlerovu žiadosť. Rozkaz Jányovi, vydaný v mene vrchného veliteľa, určoval, že pozície treba udržať za každú cenu. „Nikto nesmie ustúpiť. Cesta späť neexistuje, iba vpred.“ V ten istý deň Hitler nariadil „všetky možné opatrenia“ na podporu maďarskej armády, ale nemecké vojenské úrady boli pomalé. Rozkaz, ktorý bol ostro kritizovaný, sa ukázal byť omylom Szombathelyiho aj Horthyho.¹¹⁴

Dvanásteho januára 1943 Sovieti spustili útok proti Maďarmi bránej časti frontu pri Voroneži. Sovietsky útok bol prekvapením, aj keď ho mali očakávať. Sovietske sily mali výraznú prevahu – trikrát viac vojakov a desaťkrát viac delostrelectva. Don, ktorý bol pevne zamrznutý, nebol prekážkou pre sovietske jednotky. Maďarské sily boli rozťahané po tenkej línii a chýbala im výzbroj. Sovieti prerazili maďarskú obrannú líniu pri Uryve 12. januára a opäť pri Ščučjom o dva dni neskôr. Sprvu armáda urputne vzdorovala, ale keďže nedostala podporu od Nemcov a sovietsky útok sa stupňoval, jednotky boli oddelené. Nemecká Skupina armád B neposkytla potrebnú podporu.¹¹⁵

Pätnásteho januára armádne veliteľstvo operačnej divízie videlo, že nedokáže získať späť pôvodný front, keďže jej chýbali zdroje na úspešnú obranu. Jány požiadal o povolenie ustúpiť, ale Weichs mu povedal, že také rozhodnutie môže urobiť len Hitler. Šestnásteho januára si Jány uvedomil, že ak nestiahnu divízie južne od Uryvu, armáda bude nevyhnutne zničená. Popoludní, pod tlakom dôstojníkov generálneho štábu, opäť požiadal o povolenie stiahnuť sa na miesto, kde 7. armádna

zbor stále držal pozíciu. Požiadal o informáciu do ôsmej hodiny večer. O siedmej večer sa dôstojníci generálneho štábu zišli v Jányovej izbe – na tvári mal svoj zvyčajný úsmev, aj keď nervy mal napnuté. Krátko pred ôsmou zazvonil telefón. Dôstojníci počuli Jányovu odpoveď: „Rozumiem, do posledného muža, delostrelecká paľba, udržať sa na Done.“ Na návrh jedného z dôstojníkov potom zavolať Szombathelyimu a následne Horthymu. Obaja vyjadrili ľútosť, ale povedali, že je potrebné vykonať nemecký rozkaz.¹¹⁶

Jány sa ocitol medzi absolútnou poslušnosťou a ochranou svojich jednotiek. Jeho tragédiou bolo, že sa rozhodol pre prvé. Keď sovietska tanková armáda 14. januára prelomila líniu nemeckého 24. tankového zboru, čím ohrozila Maďarov zozadu, bolo by dosť rozumné od zodpovedného veliteľa, aby sa vyhol obklúčeniu a ustúpil v rozpore s rozkazom. Zdá sa, že sa jednoducho zrútil pod ťarchou zodpovednosti, aj keď jeho odvaha bola nesporná. Zostal so svojimi jednotkami, z prvej ruky zažíval ich podmienky a zdieľal ich osud. V ten deň napísal: „Musím zdôrazniť, že jednotky robia všetko, čo je v ich silách.“ Svojou voľbou sa odlišil od masy maďarských generálov, ale aj od Nemcov. Z 352 maďarských generálov padlo na fronte len desať a z 1 400 generálov wehrmachtu a Luftwaffe, nemeckého vojenského letectva, len päťsto padlo alebo spáchalo samovraždu.¹¹⁷ Jeho činy a opatrenia po 15. januári boli poznačené zúfalstvom a váhaním, aj keď je otázne, či v generálnom štábe maďarskej kráľovskej armády bol nejaký odvážny a odhodlaný jednotlivec, ktorý by sa v kritických dňoch 15. a 16. januára odhodlal na nezávislý čin.¹¹⁸

Nakoniec 17. januára na úsvite, s tichým súhlasom Skupiny armád B, vydal Jány 7. armádnemu zboru rozkaz na ústup. Jeho oneskorený rozkaz znamenal, že jednotky sa niekoľkokrát stali terčom útoku a len s veľkou námahou dokázali bojovať. Časť ústupu bola krytá talianskym Alpským armádnym zborom, ktorý začal ústup 16. januára bez toho, aby informoval Nemcov alebo svojich maďarských susedov.

Počas sovietskeho útoku a rýchleho rozkladu maďarských jednotiek vydal Jány neobyčajný rozkaz: „Druhá armáda stratila česť, pretože s výnimkou niektorých – ktorí konali v duchu svojej prísahy a povinnosti – nevykonala, čo od nej každý očakával.“ Vysvetlil, že nebolo hanbou prehrať bitku, ale hanebný bol zbabelý útek panikáriaciach jednotiek,

ktorý im priniesol pohrdanie nemeckých spojencov a vlasti. Rozkaz pokračoval: „Nikto sa nebude môcť vrátiť domov, či už pre chorobu, zranenie alebo omrzliny... každý sa zotaví alebo zahynie tu.“¹¹⁹ Tento ponižujúci rozkaz bol dielom rozrušeného, zlomeného muža. Bola to facka jednotkám pod jeho velením a mala nesmierne následky. Rozkaz sa dostal k Nemcom a dokonca aj Rumuni ho preložili v južnom Sedmohradsku.

Dvadsiateho štvrtého januára, keď sa Nemci rozhodli stiahnuť 2. armádu z frontu, nezaznelo ani jedno slovo chvály. Dokonca sa zdalo, že z katastrofy vinili Maďarov. Jányov rozkaz im dal príležitosť znevažovať maďarských vojakov a klásť im viac požiadaviek. Dezorganizovaný ústup zvyškov 2. armády a strašné straty a utrpenie boli čiastočne výsledkom nemeckého správania. Vojaci a pracovné družstvá zažili hrozné utrpenie, keď pešo ustupovali cez zasnežené pláne. Niektorí dôstojníci používali brutálne metódy, aby zabránili vojakom utiecť. Nariadili, aby boli zastrelení do hlavy, ak ustúpia, ale disciplína už stratila svoj účinok. Niektorí vojaci reagovali vzdorovito a žiadali, aby ich strelili do hlavy namiesto toho, aby pomaly zamrzli na smrť.¹²⁰

Ústup wehrmachtu nebol organizovanejší ako ústup maďarskej armády, ale uskutočnil sa na lepších cestách a s použitím väčšieho počtu motorových vozidiel. Jány sa čoskoro dostal zo silnej depresie a neskôr odvolal svoj rozkaz. Ôsmeho februára v správe náčelníkovi generálneho štábu napísal, že má dojem, že Nemci používajú Maďarov – dokonca aj bez zbraní – na zabezpečenie svojich vlastných jednotiek. Jeho pocit vychádzal z osudu 3. armádneho zboru.

Keď Sovieti zaútočili, 3. armádny zbor pod velením Marcela Stomma zostal odrezaný od 2. armády a zaradili ho priamo pod nemeckého generálporučíka Sieberta, ktorý velil nemeckému 7. armádnemu zboru.¹²¹ Siebert, o ktorom sa hovorilo, že sa k veleniu dostal vďaka vplyvu svojho nacistického brata, oddaľoval rozkaz svojmu zboru, aby ustúpil, a nedovolil Maďarom, aby sa pridali k ustupujúcim nemeckým jednotkám alebo aby používali cesty vyhradené pre nemecké jednotky. „Prístup Sieberta a jeho náčelníka štábu k nám bol viditeľne rezervovaný a nekomunikatívny. Z toho sme dospeli k záveru, že Siebert a jeho náčelník štábu sa snažili zakryť svoje vlastné chyby pred nemeckým vrchným velením prostredníctvom zvalenia viny na maďarský 3. armádny zbor.“¹²²

Ráno 2. februára Stomm dostal informáciu od Sieberta, že jeho jednotky sa môžu dostať z obklúčenia, ak pôjdu na západ, na územie, ktoré ani Nemci nedokázali získať. Zdá sa, že Nemci, ktorí pohrdali Maďarmi, obetovali Stommove jednotky, aby ochránili svoje. Po tomto zjavne nesplniteľnom rozkaze sa Stomm rozhodol pre jedinečný krok, o ktorom sa odvtedy stále debatuje. Oznamil, že jeho jednotka nedokáže vykonať nemecký rozkaz a veril, že jediný spôsob, ako zachrániť svoje jednotky, je rozdeliť ich na menšie skupiny a pokúsiť sa dostať do bezpečia. Bezprecedentným spôsobom rozpustil svoj armádny zbor a povedal každému, aby zobral svoju budúcnosť do vlastných rúk, keďže nezostalo žiadne jedlo ani munícia. Nechal tak na mužov, aby sa rozhodli, či sa vzdajú alebo sa pokúsia v malých skupinkách preraziť cez sovietske obklúčenie.¹²³

Stomm správne vyhodnotil situáciu ako beznádejnú, ale výsledkom jeho rozkazu bolo, že jeho jednotky sa úplne rozpadli. Konajúc na základe svojich humanitárnych princípov, nemyslel na radových vojakov, ktorí zostali osamote. Jeho štáb sa ho pokúsil prehovoriť, aby zostal s jednotkou, ale bol to zúfalý muž, chorý a skleslý, ktorý už nebol schopný konať. Časť jednotiek sa nakoniec zachránila, ale po neuveriteľných hrôzach. Niektorí vyšší dôstojníci armádneho zboru sa rozhodli zostať s jednotkami a pokúsili sa uniknúť, ale dovolili im používať len cesty súbežné s hlavnou cestou, ktorú používali Nemci. Stomm a jeho malý štáb sa pokúsili uniknúť na západ. Dvaja dôstojníci Jenő Sárkány a Zoltán Buzinkay spáchali samovraždu a o dva dni neskôr Sovieti zajali Stomma, ktorý mal omrznuté nohy.¹²⁴

Stomma odvedli na veliteľský post, kde sa o neho starali lekári a sestričky v bielych plášťoch. Šiesteho februára, keď ho s jeho spoločníkmi prevážali, videl žalostný obraz ustupujúcej 2. armády – stovky zamrznutých mŕtvych popri ceste. Pre Stomma to bol dôkaz, že „to, čo od nás žiadalo nemecké vedenie, bolo neludské“. Jeho skúsenosť v ňom posilnila vieru, že 2. armáda utrpela rovnaké straty pre neflexibilitu nemeckého vedenia ako zo strany nepriateľa.¹²⁵

Iván Boldizsár opísal ústup svojej jednotky pri teplote mínus 38 stupňov Celzia. Všetci dôstojníci ušli, posledný – podporučík – 16. januára. Videl ich, ako si brali svoje veci do osobných áut. Ako príslušník s najvyššou hodnosťou v jednotke seržant Boldizsár prevzal velenie a roz-

hodol sa otvoriť sklad, kde bol uložený tovar. Bol plný kožušinového oblečenia – kožušinových ušianok, dlhých kožuchov, kožušinových topánok a jedla v konzervách. Jeho jednotka mala len jedno nákladné vozidlo, ale neskôr našli pokazené nemecké nákladné auto a opravili ho, aby sa na ňom mohli odviezť. Mali šťastie, že nemuseli kráčať. Inak by sa pridali k tým, ktorí cestou zamrzli.¹²⁶

Jedným z príslušníkov 2. armády, ktorí unikli, bol Kálmán Dreisziger. Ustúpil z frontovej línie, s malou skupinou prešiel veľké vzdialenosti, zvyčajne v noci a často pri mínus 40 stupňoch Celzia. Ako spojenec Nemcov riskoval, že ho zajme alebo zabije Červená armáda alebo sovietski partizáni operujúci za nemeckými líniami. Ako muž, ktorý bez povolenia odišiel od svojej jednotky, riskoval, že ho zatkne maďarská alebo nemecká vojenská polícia a zastrelí ako dezertéra.¹²⁷

Poručík László Szabó bol jedným z mála dôstojníkov, ktorý dokázal doviešť svoje jednotky bezpečne domov. Velil jednotke protivzdušného delostrelectva na železničnej stanici v Korotojaku. Začiatkom roku 1942 sovietske vojenské lietadlá začali útočiť na veliteľstvo skoro ráno a neskoro večer. Štyrmi automatickými zbraňami jednotka zostrelila osem sovietskych lietadiel, ale keď sa začal hlavný útok, prišli o zbrane a ušli – cestovali juhozápadne od Korotojaku smerom k Charkovu. Na konci vojny Szabó a jeho rodinu zajali Briti a umiestnili v kasárňach v Porýní, kde dostali správu od príbuzného, že doma je všetko v poriadku. Aj keď im Briti povedali, že môžu zostať a mali šancu odísť do Ameriky, rozhodli sa vrátiť domov. Pretože Szabó bojoval proti Sovietom a bol zajatcom na západe, považovali ho za nepriateľa štátu. Rodine nič nezostalo. Priateľ im dovolil prebývať na svojej chate. Szabó, ktorý si nevedel nájsť zamestnanie, nakoniec pracoval počas žatvy ako mlavec.¹²⁸

V priebehu jedného týždňa silné sovietske jednotky takmer úplne zničili 2. armádu. Počas bojov a ústupu bolo zabitých alebo zmrzlo približne 50-tisíc maďarských vojakov. Sedemdesiatisíc bolo zajatých alebo zmizlo. Z 50-tisíc neozbrojených príslušníkov pracovných družstiev sa domov vrátilo len šesť alebo sedemtisíc. Armáda prišla o 80 percent výzbroje, vrátane takmer všetkého delostrelectva a tankov.

Väčšina zvyškov armády sa vrátila domov začiatkom mája. Veliteľa 2. armády Jánya spolu s malou skupinou dôstojníkov privítali na pro forma oslave 1. mája na budapeštianskej železničnej stanici Keleti, ale

Jány potom odišiel do výslužby a stiahol sa z verejného života. Vracajúci sa vojaci boli na istý čas oddelení, keďže vláda sa pokúšala zakryť rozsah strát, ale v celej krajine sa ľahko dalo počúvať Rádío Kossuth vysielajúce z Moskvy, ako aj maďarské vysielanie z Londýna, o pohrome na východnom fronte.

Porážka znamenala pre Maďarov vytriezvenie. Značná časť nemala žiadne pochopenie pre vojnu. Nebolo jasné, čo spoločné mala maďarská účasť s národnými záujmami. Ani radový vojak, ani jeho rodina, ani robotníci v priemysle nemali konkrétny záujem o križiacku výpravu proti bolševizmu. Dávno pred katastrofou na Done vojna podlomila morálku. Nevyprodukovala nové pochodové piesne, mýty alebo hrdinské činy. Obzvlášť veľká trpkosť bola voči nemeckému vyššiemu veleniu, ktoré použilo maďarských vojakov spolu s ostatnými malými spojencami ako obeť na pokrytie nemeckého ústupu. Hitler a ostatní kritizovali maďarskú armádu, ale samotný Jány poznamenal, že sa zdalo, že Nemci dali Maďarom úlohu chrániť nemecké jednotky telami maďarských vojakov.¹²⁹